

УДК 811.161.2

Григорій АРКУШИН

УКРАЇНЬСЬКА БІЛЬШІСТЬ БЕРЕСТЕЙЩИНИ ЯК СУЧАСНА МЕНШІСТЬ

Історичний термін Берестейщина використовують для позначення південної, центральної та західної частини Брестської області сучасної Республіки Білорусь, де до IX століття жили нечисленні балтські племена ятвяги, куди і була спрямована слов'янська колонізація. І хоча на цій території найбільш давніми виявлені дреговицькі археологічні знахідки, однак міграційна хвиля волинян з IX до XII століть виявилася сильнішою. Місцеве мовлення нинішнього населення цієї території має всі характерні ознаки української мови.

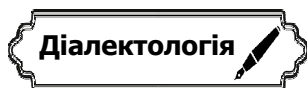
За різними даними, на Берестейщині в кінці XIX та в першій половині XX століття проживало від восьмисот тисяч до одного мільйона українців. Однак більшість нинішнього населення Берестейщини, особливо міські жителі, не використовують українську мову і не вважають себе українцями, – це все результат національної політики Республіки Білорусь.

Ключові слова: *Берестейщина, населення Берестейщини, діалект, говірка.*

Українське Полісся здавна поділяють на три частини: Східне (Лівобережне), Середнє (Правобережне) і Західне, такий же поділ і на говори цієї північної території України: східно-, середньо- і західнополіський.

У західнополіському діалекті виділяють ще менші групи говірок: волинсько-поліські на території півночі і центру Волинської області України, берестейські на Берестейщині і Пінщині (південь, центр і захід Брестської області Республіки Білорусь) та підляські на Підляшші (північно-східна частина Люблінського та південно-східна Підляського воєводств Республіки Польща). Волинсько-поліські говірки становлять ядро західнополіського діалекту, тому що вони найкраще збережені, займають найбільшу територію, а анклавні зазнають різних впливів з боку сусідніх мов – польської (підляські говірки), частково білоруської (берестейські). Однак зауважимо таке: українські говірки Берестейщини зазнали найбільшого впливу, як не дивно, не сусідньої білоруської мови, а російської, хоч безпосередньо з нею і не контактують. Цьому сприяли насамперед екстралінгвальні фактори, які й збираємося схарактеризувати.

Для встановлення національної приналежності місцевих жителів цього краю насамперед звернемося до історії його заселення. Л. Залізник зазначає: «Українська історія значною мірою зумовлена геополітичним місцем України на карті Євразії. Етногенеза українців була складним історичним синтезом культурних надбань <...> цивілізацій в

органічну і унікальну єдність, відому під назвою української культури. Прабатьківщина українців територіально збігається з північно-західною культурно-історичною провінцією України, охоплюючи, крім Волині, Верхнього Подністров'я ще й Українське Полісся, роль якого в етногенезі українців та збереженні їхнього етнокультурного комплексу визначальна» [3, 187–188].

Сучасне Волинське Полісся не тільки становить ядро Західного Полісся, воно було й найраніше заселене: мисливські племена тут були вже в добу пізнього палеоліту (15 тисяч років тому) [4, 10]. О. Цинкаловський стверджує, що «десь від 7 до 2 тисячоліття до нашої ери вперше з'являються люди, що були носіями вищерозвинутих культур. Вони оселялися на родючих землях, займалися годівлею худоби, мотичною обробкою землі, полюванням і вміли вже виробляти глиняний посуд ручного виробу» [10 I, 31]. У I тисячолітті н. е. на цій території жили східнослов'янські племена [4, 10], зокрема бужани, волиняни та дуліби (зауважимо, що деякі дослідники їх ототожнюють).

Заселення іншої складової частини Західного Полісся – Берестейщини – відбувалося дещо інакше. На цій території до IX ст. н. е. проживало нечисленне західнобалтське плем'я ятвягів, куди й була спрямована слов'янська колонізація. Хоч тут давнішими виявлені дреговицькі археологічні пам'ятки, однак волинська міграційна хвиля IX–XII ст. була потужнішою, і тому перемогла дреговичів [8, 9]. Так волиняни дійшли до Беловезької пуші, ріки Ясельди та до Пінських боліт, які стали природною перешкодою їхньої подальшої міграції і стали сучасною північною межею Берестейщини.

У 1087–1157 рр. Берестейська земля належала до Турово-Пінського, а згодом до Волинського князівства. 1199 року князь Роман Мстиславич об'єднав Галичину з Волинню в єдине Галицько-Волинське князівство. Після 1320 року Берестейщина відійшла до Литви [2, 116]. 1566 року в складі Великого князівства Литовського створено окреме воєводство з центром у Бересті, яке проіснувало до 1795 року. Про литовський період в історії і культурі краю відомий учений О. Цинкаловський стверджував: «Місцево волинське суспільство завжди відчувало у відношенні до литовців свою культурну перевагу... Таким чином, підкорена литовцями Волинь як спадкоємець великих культурних традицій Волинсько-Галицької держави сталась в очах навіть самих литвинів розсадником освіти й культури» [10, 39–40].

Після Люблінської унії 1569 року територія Волині і Західного Полісся опинилася у складі Польщі. З цього часу поступово зменшується історична роль цих земель, а західнополіські говірки перестають відігравати помітну роль у кодифікації мови.

Опісля на окупованій Берестейщині «відбулися дві знаменні події, вплив яких на місцевих українців був величезний, а саме: входження краю 1657–1659 рр. в Українську козацьку державу у вигляді Пінсько-Туровського полку та друга подія – воз'єднання 1918–19 рр. з Українською Народною Республікою» [6, 14]. А після поділів Польщі Західне Полісся, включно з Берестейщиною і Підляшшям, – у складі Російської імперії. Великих утрат зазнала ця територія в роки Першої світової війни, коли перед наступом австрійсько-німецьких військ 1915 року багато західнополіських сіл було виселено в глибину Росії – аж під Урал, звідки лише частина населення повернулася в рідні місця.

«Згідно з Берестейським миром 1918 р., Полісся разом з Холмщиною і Підляшшям відходить до України. Берестя стає центром Холмської губернії УНР. Період від лютого 1918 р. по лютий 1919 р., незважаючи на воєнну руїну, на присутність німців, на молодість українських державних інституцій, в історії краю – один з найсвітліших» [6, 14].

У лютому 1919 році, «скориставшись з більшовицької агресії проти України, край окупує польська вояччина» [6, 14]. Після недовгого перебування «під советами» знову зміна «господаря» – німці («Адміністративно Берестейщину віднесено до райхскомісаріату України» [7, 29]). І знову хазяїн змінився. «Запопавши в 1939 році з ласки Сталіна Берестейщину («як територіальну і демографічну компенсацію Білорусі за анексовану радянською Росією в 1919 р. білоруську Смоленщину» [6, 14–15]), більшовицький режим БРСР з П. Пономаренком на чолі спокусився маніакальною ідеєю: будь-що-будь переробити один мільйон українців-поліщуків не так, очевидно, на білорусів, як на безликих національно і, розуміється, політично російськомовних «совків», що їм певною мірою і вдалося» [6, 15].

Отже, на Берестейщині упродовж майже дев'яти століть функціонували говірки, які мали особливості як волинських та волинсько-польських, так і середньопольських говірок, тобто мали найтипівіші риси української мови.

І хоч ця територія зазнавала різних порушень у першій половині ХХ століття (так зване *біженство* 1915 року, окупація Польщею, «советами», пізніше гітлерівською Німеччиною), однак українські говірки все-таки функціонували. А за якихось неповних п'ятдесят років перебування у складі Радянського Союзу і майже двадцять п'ять років у Республіці Білорусь було досягнуто докорінних змін не тільки у функціонуванні українських говірок, а й у світогляді пересічних жителів Берестейщини (для підтвердження наводимо відеозаписи слів самих берестюків із текстографічної праці «Голоси з Берестейщини» [1]).

Отож, усі ці зміни досягнуто «завдяки» таким факторам.

1. Корінні жителі Берестейщини записані білорусами, хоч тут не функціонують білоруські говірки. Додамо ще й таке: берестюки навіть гостро реагують, коли називати їхні говірки білоруськими, пор.:

[По-білоруську говорять у вас?] / *н'е^а* (впевнено заперечила головою) / *н'е-н'е* (покрутила головою) / *так оде в нас не говорат' / того в нас не ма оде // в нас тико по-нашому / по / коли^е м'есни одо / а тилко ано пр'іѣж':і / то вже во ни го ворат' //* (В. І. Морозюк, 1934 р. н., с. Вельямовичі Брестського району);
 / *ом* *йак пришли значит' сов'ети / то / у назв'і / назв'і де б'еларускай республ'іка / тайа сов'ецка / то в нас вс'о викладан':а велос'а на / на б'еларуском // ал'е л'уде / ето д'іти не по'шли в школу // було та'коіе / і там було та'коіе шос' там / ^{2м} / шос' та'коіе було / і / і н'іс'л'а того нам вс'і п'ідручники да'ли на / тилко на ро'с'іс'куї мови / ^о / викл'учно тико б'елоруск'іі йа'зик і л'ітера'тура // <...> / вс'і кажут' та'ко от / бо бат'к'і то по'жили та'к'ііі в'перто говорат' ш'о / от ми б'еларуси / бо запи'сали б'еларусами / записували при / при'їхали / йак запи'сали грома'д'анами / хот'а ми бу'ли і під пол'шою ми грома'д'анами бу'ли / ^е / пол'скііі рис публ'іки / ^{ом} / а запи'сали вс'іх б'еларусами / ^{і^{ec}} / і вс'е / і / і так вже с пуко'л'ін':а в по'ко'л'ін':а іде / ти б'еларус // (П. В. Пилипук, 1933 р. н., с. Мотикали Брестського району) (пор. ще наступні висловлювання).*

2. Під час німецької окупації на території цього краю аж під Ясельду були відкриті українські початкові школи. Виходить так, що германці змогли легко встановити, до якої мови належать берестейські говірки, чого зараз не можуть визначити деякі сучасні мовознавці. Порівняйте такі повідомлення:

[За німців у вас була школа?] / *да!* (кивнув головою) / *да* // [Як учили?] / *на українсько:* / *при'вози'ли / е^у / зо л'вова // отуто* (показав рукою) / *мо'їі сус'іди / то йіхн'іі // ну сус'ітка вже / вона одна осталас' с то'го роду / то йі'їі брат був пол'іц'і'їантом / при н'іміц'ах / пол'іцеіс'к'ім // і вун'їздив на укра'їну / там*

брав / та^к'її^і п'ломики (показує товщину книжок) називалис' / та^к'її^і как уч'єбн'їк'ї / і тийї п'ломики при / і по тих п'ломиках училис' в ш'кол'є / ше даже мн'ї один з ново^солок (указівним пальцем у бік того села) рос^казував / шо в їйх даже не^мєцк'її офіцєр ег^замен прин'їмав / то ше хвалів хто (жест рукою) / в кого ус^п'єшно 'єто д'єло / хто старав^а учитис' то ше / хвалів 'єто // (В. О. Горось, 1939 р. н., с. Величковичі Каменецького району);

[А як німці прийшли, то школи не було?] / була ш'кола в нас / ш'кола була / ш'кола в нас і ^{счас} / [А по-якому учили? По-німецьки?] / в с'ак'ї бул'ї / і по-н'єм'єцк'ї / і по-ук^райїнск'ї^ї / при н'ємцях бол'шинств'о / ^{е/м} / по-ук^райїнск'її йа^зик // йа / по с'єї ден'їшч'є і хо^дила хара^шо училася / <...> / ал'є йа помн'у шо ук^райїнск'її йа^зик ми уч'їл'ї пото^му што / йа сама по с'єї ден'ї помн'у / ук^райїнске с'т'їхотвор'єн'є / 'єто вже с'кол'ко л'їт проїшло (указівний палець угору) // [Як?] / со ш'коли (сміється) / [А можете розказати?] / а то вите будете с'лухати йо^го? / ^{не} / воно д'л'їн:єйє (посміхнулася) / [Не, хоч початок, чи я знаю його.] / не в'їду / може / може знайте / 'єто / називалос' воно ми кол'цєви мр'її // 'єто ми кол'цєва думка // не знайте? / [От не знаю. Початок почніть, бо мені й самому цікаво.]

/ темна н'їчка земл'у вкрїла
і д'їброву і перел'їх /
пта^х згор'нув широк'ї крїла
у гн'їз'д'ї спочити л'їх //
вс'їх до с'ну уклала н'їч'ка /
все твердим заснуло сном /
т'їл'ки ш'є не згасла с'в'їч'ка

у ми^кол'ц'а п'їд в'їкном // (Казак (Омельчук) Віра, 1931 р. н., с. Рев'ятичі Березовського району).

3. За роки перебування у складі Радянського Союзу і теперішньої Білорусі у свідомості берестюків відбулося ототожнення понять *громадянин Республіки Білорусь* і *білоруська національність*, пор.:

/ в нас / нацїя то б'єлоруская (легкий помах) / но ми по-бєлорускому йазік'є (заперечно покрутила головою) ми не го^воримо // [Хадзіць, рабіць?] / н'є! (крутить головою) / ми так не го^воримо // [То по-якому ж?] / ну 'єто т'роху (кивок головою) ук^райїнски зна^ходит (кивок) / бол'ше розго^вор ук^райїнск'її // (Н. Демчук; с. Кащенники Каменецького району);

/ в нас даже ^{ни} ни родствеников (знизала плечима) не^{ма} на ук^райїн'ї н'їкого / ч'їста 'єта / б'єларуси кор'єн:ийє // [А як ви вивчили українську мову? От нема нікого в Україні, а вивчили.] / а в нас не ук^райїнска (знизала плечима) а то просто обикно^в'єна мова / тут в нас і / і пол'ски / і руски / і б'єлоруски і / 'єто са^мойє // [А українських нема?] / н'є / не^{ма} (крутнула головою) // [Ні капельки?] / н'ї кап'єлки не^{ма} // [А ви кажете хадзілі, якщо ви білоруси?] / н'є (покрутила головою) / ми го^ворим хо^дили / ро^били / ко^сили / во^зили // [А як по-українськи?] / по н'ат'а не майю (знизала плечима) йак там го^вор'ат // (Н. С. Кугач (Шибун), 1957 р. н., уродженка сусіднього села Стара Тебра, зараз проживає в с. Соболі Березовського району).

4. За комуністичного режиму пріоритет мала російська мова, що і залишилося у сучасній Республіці Білорусь, оскільки тут проголошено дві державні мови – білоруську і російську.

5. Усі державні службовці мусять користуватися лише російською мовою, викладання у школах та вишах теж по-російськи, за винятком уроків білоруської мови та літератури. Саме такі тенденції росіянізації ще 1953 року помітив

Ф. Климчук, уродженець Берестейщини, і вдало описав їх у своєму вірші (зберігаємо авторську орфографію):

Ну, кумонько, тая Надя

–Ну, кумонько, тая Надя
На учительку ны похожа.
Коб дэ ны знаючы побачыв,
Сказав бы: проста сільська баба.
–Ой, кумонько, напрасно ты,
Вона правдычна учителька:
Вона ж по-своёму зусім
Говорыты вжэ забулась. (5, 139–140)

6. Упродовж багатьох десятиліть усе робилося для того, щоб принизити народні говірки, щоб переконати, що це все «неправильна» мова. Берестейська інтелігенція вже не може говіркою передати будь-яке повідомлення навіть на побутову тематику, – для цього їй треба російська мова. Першими російськомовними «інтернаціоналістами» стали жителі міст, у селах насамперед інтелігенція та молодь і значна частина чоловіків (дається в знаки служба в армії, хоч маленькі, але керівні посади, часті поїздки до міста, участь у різних «комуністичних» будовах і т. д.). Отже, «говіркомовними» в селах залишилися переважно старі бабусі.

А все починалося так (авторство вірша належить Ф. Климчуку).

Засоромывся

Пуд вэчор,
Як городська спыкота вжэ спала,
Й дыхнув струмэнь повітра лісового,
Там коло парка стародавнього глухого
Маленька група молоді стояла.
Воны про сёе-тоё размовлялы
Чы новості ныдавны обсуждалы.
Мыз тымы сябрукамы
І з Загороддя одын був.
Нычим ны розлічывсь вин мыз другымы юнакамы.
От коло йіх мужычкы дьві пройшлы,
І за плычыма статны ношы поныслы,
Йіх чырывыкы тротуаром пробрашчялы.
А вони самы мыз собою
На хохляцькуй мовы размовлялы,
Яка пануе в Загородді,
В мужыцькым, правда, осэродді.
На смішну мову всі увагу позвырталы.
«Мусыть у вас гаворять так?» – в загородця
спыталы.

А той, як мову свою вчув,
Да шчэ й пытанне про йіі такое –
Почырвонів, як гой бурак,
Засяяв, як то сонцэ золотое,
Й проговорыв:
«Нет, так не разговаривают в нас,
У нас почті по-руску гаворят січяс».

Похожий випадок я наблюдав в 1953 році в Пінську (примітка автора) (5, 138)

7. Для визначення статусу берестейських говірок білоруські мовознавці ввели в обіг надуманий термін «своєасаблівья гаворкі беларускай мовы», оскільки вони не вписуються «в білоруські рамки», бо мають усі типові риси української мови. Досить часто дослідники цих говірок вдаються до «замовчування»: навіть докладно описавши усі мовні рівні, вони «забувають» указати, до якої ж мови говірки належать.

Існує дві форми білорусизації українських берестейських говірок: несвідома і свідомо спрямована. Як приклад першої, можемо назвати статтю визначного білоруського ономаста та етимолога Р. Козлової «Отражение аблаута в славянской ономастике» (Дослідження з ономастики та етимології. – К., 2013. – С. 108–142), у якій, подаючи українські паралелі з праць Ф. Климчука (нагадаємо: цей автор уникає визначення берестейських говірок як українських), ставить позначку *блр. диал.*, очевидно, на тій підставі, що ці говірки функціонують на території сучасної Республіки Білорусь.

Як приклад другої форми «білорусизації», наводимо зауваження академіка М. Толстого щодо видання «Беларускі фальклор у сучасних записках. Брєсцкая вобласць» (подаємо мовою оригіналу):

«К сожалению, в этом издании тексты окающих говоров переведены на литературную акающую белорусскую орфографию. В них привнесено также отсутствующее в этих говорах цеканье и дзеканье и сделан ряд других редакционных поправок, что резко снижает научную ценность издания и выглядит по меньшей мере анахронизмом. Этой же устаревшей эдиционной техникой, напоминающей некоторые донаучные издания прошлого века, пользуются и издатели в целом очень ценной и богатой материалом многотомной академической серии «Беларуская народная творчасць» [9, 18–19].

Іноді доходить навіть до таких *кумедних* випадків: якщо, наприклад, не вдається українську пісню повністю «збілорусизувати», тоді за цю справу беруться «ковалі», які і кують, тобто вигадують, білоруські слова, яких зроду не було, пор. по-білоруськи кований приспів відомої української пісні – *А я всьо дзівлюся, дзе мая Маруся...* Інший приклад: підляський часопис «Над Бугом і Нарвою» подав фото переможця конкурсу виконавців білоруського фольклору, який гарно виконав білоруську народну пісню «Павей, вецер, на Вкраїну» (!)

8. «Заплутуванню» ситуації з берестейськими говірками сприяло масове переселення та доселення сіл вихідцями з інших регіонів держави, а за комуністів – навіть з інших радянських республік, що фактично призвело до оголошення російської мови єдиним засобом спілкування на цій території.

[А трохи є у вас приєжжих?] / *много при'їеж:их / много при'їеж:их | оде //* (В. І. Морозюк, 1934 р. н., с. Вельямовичі Брестського району);

[У вас тут усі месни чи є приїжджі?] / *о:;! / то'п'іру вже м'есних в нас | мало йе // воли'н'ан'і вс'е в основному / да: (кивок головою) // ну і ми йес'т' і біл'орусу' пона'й'хало / ше і біл'оруси / ха'з'іц' раб'іц' / вже йес'ц' //* (В. О. Горось, 1939 р. н., с. Величковичі Каменецького району).

Хоч і є частина переселенців з України, зокрема з Волинської та Рівненської областей, але вони «погоди» не роблять: навіть у поселеннях, що окремо від берестейських, ніхто з них не вимагає українських шкіл для своїх дітей.

9. Поступово корінні мешканці з дітьми та внуками почали спілкуватися поросійськи, «щоб їм легше було вчитися в школі», тому виросло декілька поколінь, які вже не користуються місцевими говірками (виняток становлять

тільки деякі старші мешканці, які залишилися жити в своєму селі).

10. Усіх, хто говорить не по-російськи, оголошено націоналістами та бандерівцями. Характерний приклад із життя берестейської інтелігенції: організатор Музею західнополіської матеріальної культури в с. Соболі Березовського району пояснив, чому він навіть з батьками розмовляє по-російськи: щоб його не назвали націоналістом.

11. А щоб офіційно записатися українцем, потрібно пройти не одне коло мук державними установами; це могло загрожувати виселенням з рідних місць і навіть засланням:

/ мене д'їт попро сив шоб їа заїшов в'ету / в педу'ч'їл'їшч'е / педу'ч'їл'їшч'е уч'ї / нав'чавс'а / ну ї'вот / їак т'реба було пол / от'римувати' паспорт / от / в шис'нацит' л'їт / то їа зашов и напи'сав шоб їа украї'їниці' /^{om} / там в тих'ет'їх / на'перах // ал'е ме'не виз'вав ду ма'їора / от ма'їор був /^e / на'чал'н'їк' того / паспортного стола / а каже ти хто? / каже бандера? / чи б'еларус? / пришло с'б'їлору сом наз'ватис'а / ота'коїе / зл'а'кавс'а //

/ али ш'ї на'тому не за'к'їнчило с' / їак во'ни ка // ста / с'тали за м'ноїу с'л'їткувати' / ди'витис'а шоб їа там ка'жу / тако бо ма'лоїе / то ї'тут ма'лії ш'е / ну ї'вс'о // ч'ї'рус'пару л'їт ме'не знач'ит' / поса'див / за ант'їса'в'е'цкуїу пропа'ганду і аг'їтаціїу / і да'ли десет' л'їт ми'н'ї // їа си'д'їв на'етум / в ар'хангел'ск'її облас'т'ї си'д'їв // от та'коїе // [Скільки років тоді вам було?] / ну було ше: / 'ето с'їм'нацит' л'їт / с'їм'нацит' л'їт // (П. В. Пилипук, 1933 р. н., с. Мотикали Брестського району).

Інший відомий приклад: до берестейця В. Леонюка ще у школі міцно «приклеїли» тавро українського націоналіста, в результаті чого він був змушений виїхати в Україну і оселитися у Львові, де 1996 року видав свій знаменитий «Словник Берестейщини» [7].

Поза рідною землею творили такі відомі в літературі постаті: Дмитро Фальківський, Іван Хміль, Федір Одрач, Шевченківський лауреат Остап Лапський і т.д., мовознавець В. Горбачук та ін.

12. У результаті комуністичному режимові вдалося виховати байдужість до своєї національності:

/ а се'бе в:а'жайе / в'род'ї їак б'ито б'еларус / а їак д'обре їо'їму рос'кажеш туйу вс'о / а га / то ї'п'рава шос'ц'ї'каве /^{то} / то на'ша мо'ва / а мо'ло / мо'лод / мо'лодн'ак у'же го'ворит' тил'ко по / по-рус'к'ї /^{бо} по-дру'гому не' зна'їут' / дру'гої мо'ви // [І вже розказати нічого не можуть.] / н'ї'чого не мо'жуть' рос'ка'зати в'же все / о'то / на'ше по'кол'їн':а вимре і' тут в'же не' буде ко'му ї' го'ворити // (П. В. Пилипук, 1933 р. н., с. Мотикали Брестського району).

Усе це і призвело до того, що українська більшість Берестейщини стала меншістю і за мовою, і за офіційними паперами, і навіть за переконаннями.

Але народ усе-таки, всупереч деяким дуже «вивченим» ученим, сам правильно встановлює приналежність своєї говірки, пор.:

/ а га / то ми' заї'їхали туд'ї^e / на с'вад'б'ї / то нас ни'х'то ни ка'зав шоб ми б'еларуси / го'ворили вс'ї шоб ми вкраї'їниці' / [Чи хахли?] (сміючись) / хахли чи украї'їниці' // наші ба'їш'те / наші їа'зик / бул'їшинст'во св'а / їа'кіс' та'кії о пуд украї'їнс'к'її пуд'ходит' / і а: в їїх там ц'е та'кеїе о / сло'ва / г'е / да-да / а ме' / і рус'ке по'м'їшани / і: украї'їнс'ке / а б'елорус'кого в нас об'н'їше ни'їма // от їак їа са'ма уч'їлас'а в ш'кол'ї б'елорус'к'її їа'зик / то ха'т'її / ра'б'її / ну ми ш'так ни го'воримо // [А як ви записані?] / б'елоруси / [А яка ж ви білоруска, якщо по-білоруськи не говорите?] / гос'под'їго з'наїе // (В. В. Букач, 1935 р. н., с. Піски-1 Кобринського району);

/ ʲа нʲіколі в ʲлунʲінци роʲбіла / чи в нʲікаʲшевʲічах ʲак ʲдʲівчиніʲу буʲла / то там / мене всʲо вʲремʲа хахʲлухʲіʲу зʲвали (посміхнулася) / хотʲа ʲа чʲісто бʲілоʲруска / каʲжу ʲа ні хохʲлуха / ну шо в нас дʲіаʲлектʲ мʲесній таʲкʲіʲ / всʲо прʲітсʲідатʲелʲ каʲзав / шо ти хахʲлуха етиʲ во / а ʲа по-сʲвойому все говорила / ні старалася / на ʲіхніʲу неʲреʲходи́ти // (З. М. Тишковець, 1957 р. н., с. Поріччя Пінського району).

Берестець В. Леонюк писав про те, що і надалі існує «задавна апатія поліщуків до проблем власної національності, неподолана інерція страху і байдужості», що Полісся «ще спить», але «всякий сон, як казав Г. Сковорода, пробудний: хто спить, той виспить, тоді прокинеться і встане» [7, 32]. Але то так, на жаль, уже не стосується Берестейщини.

Література

1. Аркушин Г. Голоси з Берестейщини (Тексти) / Г. Аркушин. – Луцьк, 2012. – 536 с.
2. Енциклопедія українознавства: В 10-ти томах. – Львів, 1993–2000 (Перевидання в Україні).
3. Залізник Л. Полісся в системі культурно-історичних регіонів України (за даними археології) / Л. Залізник // Полісся: мова, культура, історія. – К., 1996. – С. 182–188.
4. Історія сіл і міст УРСР: Волинська область. – К., 1970. – 746 с.
5. Клімчук Ф. Д. Пераклады на заходнепалескую гаворку (вёска Сіманавічы Драгічынскага раёна Берасцейскай вобласці). – Мінск: ТАА «МЭДЖЫК», 2012. – 184 с.
6. Леонюк В. Поліська розмежувальна лінія / В. Леонюк // Полісся: етнікос, традиції, культура. – Луцьк: Вежа, 1997. – С. 9–16.
7. Леонюк В. Словник Берестейщини / В. Леонюк. – Львів: Афіша, 1996. – 358 с.
8. Скопненко О. І. Генеза берестейсько-пінських говірок: автореф. дис. ... канд. іст. наук / О. І. Скопненко. – К., 1997. – 21 с.
9. Толстые Н. И. и С. М. О задачах этнолингвистического изучения Полесья / Н. И. и С. М. Толстые // Полесский этнолингвистический сборник: материалы и исследования. – М.: Наука, 1983. – 238 с.
10. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року) / О. Цинкаловський. – Т. I–II. Вінніпег, 1984–1986.

Григорій Аркушин

Украинское большинство Берестейщины как современное меньшинство

Исторический термин Берестейщина используют для обозначения южной, центральной и западной части Брестской области современной Республики Беларусь, где до 9-го века жили немногочисленные балтские племена ятвягов, куда и была направлена славянская колонизация. И хотя на этой территории наиболее древними были обнаруженные дреговичские археологические находки, однако миграционная волна вольнян с 9-го до 12-го столетия оказалась сильнее. Местная речь нынешнего населения этой территории имеет все характерные признаки украинского языка.

По разным данным, на Берестейщине в конце XIX-го и в первой половине XX-го века проживало от восьмисот тысяч до одного миллиона украинцев. Однако большинство нынешнего населения Берестейщины, особенно городские жители,

не используют украинский язык и не считают себя украинцами - это все результат национальной политики Республики Беларусь.

Ключевые слова: Берестейщина, население Берестейщины, диалект, говор.

Hryhoriy Arkushyn

The Ukrainian ethnic majority of the Berest Region as a minority.

The historical term «the Berest Region» (Beresteishchyna) is used to denote the southern, central and eastern territories of the Berest Oblast of the present-day Republic of Bilorus, where, until the 9th century, lived a small population of a western Baltic tribe called Yatvings (Iatviahy) to which Slavic colonization gravitated. Although older Drehovych archeological findings were discovered on this territory, the wave of migration of Volynians in the 9th through 12th centuries proved stronger, eventually overwhelming the Drehovych ethos. The indigenous speech of the current population of this territory has all of the characteristics of the central- and western-Polissian dialects of the Ukrainian language.

According to various sources, as many as eight-hundred-thousand (800,000) to one million (1,000,000) Ukrainians lived here in the late-19th century through to the first half of the 20th century. However, the majority of the present-day population of the Berest Region, especially the urban population, no longer utilizes the Ukrainian language nor consider themselves Ukrainian, which is the direct result of the national politics of the Republic of Bilorus. In this article, attention is drawn to the following facts:

Key words: *Beresteishchyna, population of the Berest Region, dialect.*